

ÅRSBERÄTTELSE 2020

Independent Living Institute (ILI) arbetar för att främja möjligheterna för människor med funktionsnedsättning till mer personlig och politisk makt, självbestämmande, full delaktighet och jämlikhet genom information, utbildning, opinionsbildning och projektverksamhet. Under 2020 verkade ILI via flera projekt för att uppnå sina mål och visioner som beskrivs i detta dokument. Alla större projekt har egna webbsidor, facebooksidor och ger ut nyhetsbrev.

Årsberättelsens struktur är som följer: 1) projektverksamhet, 2) övrigt om verksamheten och institutet inkl. förteckningar över evenemang, nyhetsartiklar, remissvar m.m. som genomförts/producerats under året samt personal, styrelse och finansiering.

Projektverksamhet

Disabled Refugees Welcome (DRW)

Disabled Refugees Welcome är ett integrationsprojekt som sedan 2017 drivits med finansiering från Allmänna Arvsfonden. Arvsfondsprojektet avslutades den 31 december 2020 men verksamheten lever vidare i mindre skala inom ILI samtidigt som flera planer finns för samarbeten med olika aktörer, som bygger vidare på DRWs metoder och resultat.

DRW hade som syfte att utveckla nya metoder som skapar bättre förutsättningar för mottagande och integration av nyanlända och migranter med olika funktionsnedsättningar. Under projektets gång dokumenterades målgruppens behov och en mängd aktiviteter utvecklades som i framtiden kan bli en naturlig del av det svenska mottagningssystemet.

Migranter med funktionsnedsättning möter närmast oöverstigliga hinder i form av till exempel bristande tillgänglighet, information och samordning. Konsekvenserna blir att tillgång till boende, sjuk- och hälsovård, SFI- och yrkesutbildning, arbete, kultur och fritid begränsas. Etableringsprocessen stannar av och det genuina deltagandet i samhällsgemenskapen uteblir. idén om Sverige, ett land där personer med funktionsnedsättning får del av de mänskliga rättigheterna, går i kras. Istället visar DRWs resultat att omfattande åtgärder behövs för att ömsesidig integration ska uppnås.

DRWs [metodmaterial](#): informationshandboken "Vägar mot ömsesidig integration" och metodhandboken "Välkommen vem du än är", samlar DRWs slutsatser, målgruppens behov, analys av situationen och åtgärder som behövs för att åstadkomma ömsesidig integration.

Under 2020 har DRW varit mycket aktivt. Projektet har presenterats i flera städer runt om i Sverige. Metodmaterialet togs fram och publicerades i olika format under året. 447 personer har deltagit i projektets aktiviteter. 30 migranter med funktionsnedsättning har tagit kontakt för stöd/rådgivning

och flera som sökt stöd under tidigare år har fortsatt att vara i kontakt med projektet. Totalt har över 80 fallstudier med målgruppen nyanlända har genomförts, där erfarenheter tagits tillvara i framtagandet av DRWs metodmaterial. Hemsidan, sociala mediekanaler, evenemang och nätverket har använts för att sprida information om DRWs resultat. [Hemsidan](#) hade ca 5 000 besök, 6 nyhetsbrev skickades ut innehållandes 59 nyhetsartiklar, intervjuer, filmer och evenemangs-information. DRWs Facebooksida hade i början av 2020 458 följare. Det fanns en ständig ström av nya personer som sökte DRWs kompetens. Projektet har intervjuats i media flera gånger.

Verksamheten har innefattat en mängd olika aktiviteter utöver själva metodutvecklingen, exempelvis peer-support, photovoice, temadagar, informationsspridning, utbildningar, studiebesök, seminarier/webinarier, runda-bordsamtal, fallstudier/intervjuer, rådgivning/medföljning, praktikant- och volontärverksamhet. Deltagarstyrda metoder har fungerat både som medel och mål i verksamheten.

Artikel 19 som verktyg

Arvsfonden fattade 2018 beslut om att bevilja finansiering för ILIs projekt Artikel 19 som verktyg under tre år. Projektet startade officiellt 1 april 2019, vilket definierar projektårens start- och slutdatum. Projektet styrs genom dialog med en aktiv och kompetent referensgrupp och styrgruppen bestående av ILI och Raoul Wallenberg Institutet (RWI).

Under året har arbetet utgått från de tre sedan tidigare etablerade huvudspåren:

1) medvetandegörande av rättigheter till rättighetsbärare, 2) att finna metoder för att kunna följa upp hur väl Sverige efterlever sina internationella förpliktelser, samt 3) framtagande av lagförslag för bättre genomförande av åtagandena.

Olika aktiviteter har genomförts med samarbetskommuner och organisationer i civila samhället. Det har gällt utbildningar, samtalsgrupper om artikel 19 och situationen för rättighetsbärarna, studiecirkel samt policyutveckling och remissvar på lagförslag. Information har utvecklats kontinuerligt genom artiklar och inlägg på hemsidan [lagenomverktyg.se](#) och i sociala medier. Den juridiska gapanalysen har fortsatt och en guide för individuella klagomål till funktionsrättskommittén har i princip publicerats. Uppföljningsverktyget har befunnit sig i en stark utvecklingsfas och flera samtalsgrupper har fortsatt och några nya etablerats för att testa de första resultaten från år 1. Rådgivningen har utvecklats och lockat till sig många stödsökande; 64 inkommande fall har registrerats under 2020 hos projektet och flera av dessa och tidigare ärenden har varit aktiva genom återkommande kontakter.

Samarbetet med RWI har gett en mycket positiv synergieffekt genom att en Law Clinic etablerades i samarbete mellan organisationerna. ILI och Artikel 19 som verktyg bidrog med uppgifter till studenterna att arbeta med, vilka har koppling till ILIs strategiska arbete för genomförande av de mänskliga rättigheterna och förbättrade levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Dialogen med studenterna, RWI och andra viktiga kontakter som Theresia Degener och Elisabet Fura har gett en kvalitetssäkring i studentrapporterna.

[Hemsidan för projektet](#) hade 25,000 besök från 20,000 personer under året 2020. Hemsidan är samma som för det tidigare projektet Lagen som verktyg. Facebooksidan Artikel 19/Lagen som verktyg hade 475 följare, nyhetsbrevet hade 288 prenumeranter och gick ut med 9 nummer under året. Sju avsnitt av podden Vems val? har publicerats under 2020.

Anmälningstjänsten

[Anmälningstjänsten](#) hjälper enskilda och organisationer att anmäla diskrimineringsfall till [Diskrimineringsombudsmannen](#) och, i förekommande fall, den respektive kommunala byggnadsnämnden. Tjänsten har utvecklats och funnits sedan sent 1990-tal. Sidan hade under året ca 8 800 besök av ca 8 500 personer, något lägre än under 2019. Tjänsten administrerades 2020 genom finansiering från Arvsfonden via projektet Artikel 19 som verktyg.

Lagen som verktyg

Arvsfondsprojektet slutade under 2019 men verksamheten har fortgått i viss mån även därefter. Projektet verkade för att öka funktionshinderrörelsens tillgång till juridisk expertis när det gäller utbildning, försvar och vidareutveckling av arbete mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Syftet var att bidra till att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning tillgodoses bättre genom att med lagen som verktyg och rättspraxis verka mot negativ särbehandling och strukturell diskriminering.

Under 2020 fortsatte dialog med framstående personer inom anti-diskrimineringsvärlden, och ILIs arbete fortsätter göra avtryck även efter att projektet avslutats. Ett par exempel gäller undersökningarna om kommunernas hantering av anmälningar av enkelt avhjälpna hinder, samt DOs bristande tillsyn över arbetsgivares arbete med aktiva åtgärder mot diskriminering. Under 2020 pågick en statlig utredning med fokus på aktiva åtgärder och tillsyn, till vilken ILI sänt material och deltagit på en hearing om arbetet. Artikel 19 som verktyg har tagit fram en guide för klagomål till funktionsrättskommittén baserad på insikter som gjordes under projektet *Lagen som verktyg* och rättsprocessen Rickard Sahlin mot Sverige som Disability Rights Defenders Sweden varit drivande i med Sveriges Dövas Riksförbund och Sveriges Dövas Ungdomsförbund.

Rätten till *access to justice* fortsätter ILI arbeta med i Artikel 19 som verktyg, och kontakter i övriga civilsamhället och akademien utvecklas där. Flera organisationer hänvisar fortfarande till ILI för juridisk rådgivning eller att söka rättsliga ombud som stöd i att driva enskildas rättsprocesser som en följd av det arbete som gjordes i *Lagen som verktyg*.

Disability Rights Defenders (DRD)

Disability Rights Defenders är ett nätverk av personer och organisationer med intresse för rättigheter och juridik som rör personer med funktionsnedsättning. Det övergripande syftet med nätverket är tillgång till rättigheter på lika villkor som andra. Nätverket sprider och fördjupar juridisk expertkunskap om rättigheterna till personer med funktionsnedsättning, funktionsrättorganisationer, jurister och juristutbildningar. Genom att ömsesidigt dela juridisk kunskap stärks förmågan att använda lagen som verktyg. Vi gör det genom att sammanföra människor i vår [Facebookgrupp 'Disability Rights Defenders'](#). Under 2020 växte Facebookgruppen till 2 300 medlemmar från över 100 länder. Medlemmar delar sina erfarenheter, metoder och råd om hur man använder lagen som ett verktyg. Innehållet i Facebookgruppen sammanfattas i [nyhetsbrev några gånger om året](#).

I samarbete med European Network on Independent Living (ENIL) höll DRD två framgångsrika webinarier. Det första [webinariet i maj 2020](#) handlade om Legal Clinics – ett verktyg för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det andra [webinariet i november 2020](#) handlade om rättsliga åtgärder genom drivande av fall gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Båda webinarerna finns publicerade på youtube. Webinarerna nådde ca

30-40 deltagare per tillfälle och var mycket framgångsrika. De rika diskussionerna och det växande antalet deltagare visar att det finns ett stort intresse för webbseminarier som en metod för att diskutera och sprida information. I november hölls även ett digitalt "kick-off-möte" med den nordiska delen av nätverket. Disability Rights Defenders finansierades av Bente Skansgårds Independent Living Fund.

Konkurrera med användbarhet och tillgänglighet

Konkurrera med användbarhet och tillgänglighet - Standardisering för att nå nya marknader / ökade marknadsandelar var ett projekt ägt av KTH som genomfördes tillsammans med Begripsam, Ergolab och Independent Living Institute. Syftet var att undersöka hur tillgänglighet och användbarhet, samt användning av standarder, bidrar till ökad konkurrens, samt vilka faktorer som företag och andra aktörer ser som vägledande för att skapa tillgängliga och användbara produkter och tjänster. ILI bidrog med att genomföra intervjuer med relevanta aktörer, sprida en enkät och analysera material ur ett människorätts- och hållbarhetsperspektiv. Agenda 2030 och relevant internationell rätt är viktiga dokument för att förstå aktörernas agerande. Det inledande arbetet genomfördes 2019, och projektet avslutades i maj 2020.

TRIPS

Independent Living Institute (ILI) deltar i ett EU-projekt som heter TRIPS = **TR**ansport Innovation for disabled **P**eople needs **S**atisfaction (ungefär: transport-innovationer för att tillfredsställa behoven hos personer med funktionsnedsättning). Målet med projektet är att förbättra transportsystemen för personer med funktionsnedsättning i Europa.

Det är ENIL, det Europeiska Independent Living Nätverket, som är partner och ILI är en sub-partner och har Stockholm som projektområde. Det är ett treårigt projekt, från februari 2020 till januari 2023, och det är 7 europeiska städer som ingår i projektet: Bologna, Bryssel, Cagliari, Lissabon, Sofia, Stockholm och Zagreb.

TRIPS sammanförde olika människor i så kallade "samproduktionsgrupper" i varje stad. I dessa grupper samarbetar personer med funktionsnedsättning, transportleverantörer, kommunansvariga och andra personer som är involverade i transportsektorn för att gemensamt hitta lösningar för hur transporter kan göras mer tillgängliga.

DI-projektet - en skrift om de-institutionalisering

Med finansiering från Bidragsstiftelsen driver ILI sedan november 2020 ett projekt i kampen mot institutionalisering. I projektet ska en skrift produceras på svenska och engelska, "Friheten att bestämma vart man vill bo: de-institutionalisering".

Skriften avser att beskriva Sveriges historia om och processen kring stängning av institutioner. Skriften avser också att beskriva betydelsen av stödinsatser enligt LSS och Independent Living - rörelsens arbete och utveckling av den personliga assistansen. Detta arbete hade betydelse för den svenska reformen vid stora institutionernas stängning då stödet reglerades med LSS-reformen och med personlig assistans. Skriften avser vidare att belysa dagens utmaningar med risker för institutionsliknande arbetsmetoder och återinstitutionalisering.

På den internationella dagen för personer med funktionsnedsättning, den 3 december 2021, kommer skriften att presenteras offentligt. Därefter sker översättning, spridning och påverkansarbete som riktar sig till berörda beslutsfattare och verksamhetsansvariga.

Independent Living via tolktjänst i arbetslivet och bortom

Med finansiering från Stiftelsen Independent Living Utveckling (ILU) driver ILI tillsammans med föreningen Disability Rights Defenders Sweden ett projekt om dövas rätt till kontantstöd för tecken-
språkstolkning, som utgår från slutsatser och rekommendationer i Funktionsrättskommitténs avgörande i fallet Rickard Sahlin mot Sverige. Projektperioden är november 2020 – mars 2021.

Vi ser en möjlighet i att särskilt analysera Funktionsrättskommitténs rekommendation om nödvändiga reformer för lika rätt och koppla den till den pågående tolktjänstutredningen genom att lyfta Independent Living-aspekter på frågan, framförallt lösningar som bygger på kontantstödsprincipen.

Projektet ska resultera i en promemoria som innehåller nödvändiga analyser och diskussioner kring lösningar utifrån Independent Living-principer. Kontantstödsprincipen i relation till tolktjänst bör kunna ge förbättrad kontroll för individuellt självbestämmande genom att den enskilde själv får medel att kunna välja vem som utför servicen, när och hur den görs. Promemorian ska utgöra ett underlag för spridning av slutsatserna i analyserna och diskussionerna.

Vi ser detta som ett tillfälle att utveckla Independent Living-lösningar utanför området personlig assistans och på det sättet ge personer med funktionsnedsättning ökad personlig makt, självbestämmande, full delaktighet och jämlikhet.

Assistanskoll

Efter att projektperioden för [Assistanskoll](#) och dess finansiering genom Allmänna Arvsfonden tog slut under 2010 har webbtjänsten fortsatt att öka i innehåll och räckvidd. Assistanskoll erbjuder information, analyser och råd till assistansanvändare, deras familjer och personliga assistenter i valet av assistansanordnare. Personliga assistenter informeras om lönenivåer, kollektivavtal och anställningsvillkor. LSS-handläggare kan via Assistanskoll ge information till assistansanvändare och deras familjer. Assistanskoll håller allmänheten uppdaterad om de förändringar som sker inom lagstiftning, det politiska spelet kring assistans, rättspraxis och marknadsutveckling.

Vid slutet av 2020 deltog 207 anordnare i [Assistanskolls](#) jämförelsetjänst. (203 icke-kommunala och 4 kommunala). Utöver detta listas 28 anordnare som inte lämnat uppgifter. [Assistanskolls](#) webbplats hade ca 816 000 sidvisningar under året (761 000 under 2019 - en ökning med 7 %) Antal olika besökare var 274 000 (mot 229 000 under 2019 - ökning 19,5 %). Denna exponering gör [Assistanskolls](#) webbplats och nyhetsbrev till ett intressant forum även för annonsörer som numera täcker Assistanskolls löpande kostnader.

[Assistanskolls nyhetsbrev](#) som redigeras av Kenneth Westberg publiceras ca en gång/månad och har uppnått en marknadsledande position i övervakningen av utvecklingen inom personlig assistans i Sverige. Våra artiklar och övrig information citeras ofta. Nyhetsbrevet når ut till 5 000 e-postadresser. Målgrupperna är assistansanvändare, deras anhöriga och assistenter, assistansanordnare, funktionshinder-organisationer och deras tidskrifter, fackföreningar, LSS-handläggare, tjänstemän på myndigheter och politiker på alla nivåer.

Det finns ett alltmer växande intresse för våra informationssidor och guider. Tex vår jämförelse av [kollektivavtal](#), guiderna [Coronavirus, covid-19 och personlig assistans](#), [Arbeta som assistent](#), [OB-ersättning för personliga assistenter](#), [Vad har personliga assistenter i lön?](#), [Att rekrytera personliga assistenter](#), [Anordna din egen assistans](#) och [Förbered dig inför din assistansbedömning](#) har blivit mycket välbesökta sidor.

Assistanskoll har även en samlad sida med [statistik](#) över antal assistansberättigade, nybeviljanden/avslag, kostnader för assistans och hur många assistansberättigade som valt privata företag, kommuner, kooperativ osv

Exempel på vad som skett på Assistanskoll under året:

- Vi har dokumenterat vad som skett under Corona/Covid 19-pandemin med intervjuer, statistik med mera, och en guide för detta har skapats: [Coronavirus, covid-19 och personlig assistans](#).
- 159 nyhetsartiklar om personlig assistans har publicerats på hemsidan.
- Två krönikörer: Nora Eklöv och Thomas Juneborg, skriver regelbundet på Assistanskoll.

Övrigt om verksamheten och institutet

Biblioteket, PA-nätverket, PA-tips och Fashion Freaks

[ILL:s online full-text bibliotek](#) erbjuder författare publicering, exponering och säker arkivering av sina arbeten, exempelvis artiklar i vetenskapliga tidskrifter, rapporter, handböcker och föredrag om Independent Living och relaterade ämnen. F n finns i det sökbara biblioteket strax över 600 dokument, därav är huvud andelen på engelska, ca 200 svenska och ca 100 på andra språk, mest tyska, franska och spanska. Vi har exempelvis ett antal bibliografier, som den brittiska forskaren M. Miles bad oss att publicera, om bemötandet av personer med funktionsnedsättningar i asiatiska kulturer.

[PA-nätverket](#) sprider information om personlig assistans i Sverige genom artiklar och sammanfattande texter på engelska, såväl som information om situationen för assistansanvändare i andra länder. Vi får ofta uppskattande kommentarer från läsare i olika länder. Kommunikationen med läsarna innefattar även rådgivning utifrån artiklarnas innehåll.

[PA-tips.se](#) (personlig assistans tips, tidigare Assistanstips) handlar om att samla in, dokumentera (med text och bild, video eller ritningar) och sprida tips, knep och exempel som assistansberättigade och deras assistenter har utvecklat för olika assistans-situationer. Projektet hade tidigare projektstöd från Allmänna Arvsfonden.

[Fashion Freaks - ditt provrum på nätet](#) handlar om mode, kläder och fåfänga ur ett sittande perspektiv. Fashion Freaks grundidé är att personer i rullstol är lika fåfänga som alla andra. Vi är alla unika individer med rätt till egen smak och stil. Samtidigt är det närmast omöjligt att hitta snygga kläder sydda för "sittande" former. Fashion Freaks är en garderob fylld av anpassade grundmönster, sy-instruktioner, beskrivningar hur du anpassar färdigsydda kläder och mycket annat - allt för att passa rullstolsanvändare. Fashion Freaks hemsida, som finns både på svenska och engelska, hade tidigare projektstöd från Allmänna Arvsfonden och har fortsatt många besökare på sidan, ca 400 personer per dag, varav hälften från Sverige.

Arrangerande av konferenser/ seminarier/ studiebesök / utbildningsinsatser samt medverkan vid andra aktörers evenemang

Under året arrangerades ett antal konferenser, seminarier, studiebesök och utbildningsinsatser samt att ILI:s personal medverkade i andra organisationers/aktörers evenemang. Med anledning av pandemin ställdes de allra flesta om till digitala evenemang, ibland med viss förändring i innehållet, men det har inte inneburit färre evenemang än planerar under året. Nedan listas ett urval:

- 20/1 [Föreläsning](#) av Artikel 19 som verktyg för STIL-aktivisterna i Jönköping (inhopp efter att Thomas Hammarberg fått förhinder)
- 27/1 Samarrangemang av A19 med STIL av seminarium: [Hur använder vi funktionsrättskonventionen för att kräva rättigheter?](#) inkl. lansering av essän om artikel 19 funktionsrättskonventionen av Susanne Berg och Ola Linder. [Del 1](#), [del 2](#), [del 3](#).
- 30/1 Träff med migrant funkis grupp
- 3-6/2 UNHCR/IDA konferens - DRW föreläste
- 6/2 Webinar DRDN "Aging with disabilities in the community"
- 12/2 Konferens i samarbete med Infoteket i Uppsala
- 19/2 DRW medverkade i Hjärnkolls slutkonferens
- 29/2 DRW föreläsning SRF Referensgrupp
- 6-8/3 DRW Kvinnogrupp helgmöte med peer-support
- 10/3 Möte med Human Rights Watch
- 12/3 DRW studiebesök Sumika
- 16/3 ILI/ENIL webinar om Independent Living
- 23/3 DRW-möte om Corona
- 26/3 Artikel 19 bidrog med talare på Funktionsrätt Sveriges [premiärwebbinarium](#) i serien Respekt för rättigheter?
- 27/4 möte med Tilloq Grönland om samarbete
- 5/5 DRW webinar på Europeiska Independent Living dagen - *Disabled Refugees and Liberty* -
- 6/5 DRW och NKA webinar - Anhöriga
- 8/5 Vinnovaprojektets slutkonferens
- 26/5 DRD webinar om *Legal Clinics – a tool to promote disability rights*.
- 10/6 DRW Photovoice-utställning
- 25/6 Artikel 19 bidrog med talare på Funktionsrätt Sveriges [webbinarium om artikel 12 och 19 i funktionsrättskonventionen](#).
- 2/7 Artikel 19 samarrangemang med Funktionsrätt Sverige och Disability Rights Defenders Sweden: Diskriminering enligt Funktionsrättskonventionen – allmän kommentar 6 och hur ska diskriminering anmälas? [del 1](#), [del 2](#).
- 25/8 Artikel 19 samarrangemang med Funktionsrätt Sverige om [aktiv involvering enligt funktionsrättskonventionen](#).
- 25/8 Webinar med DPAC- UN Enquiries
- 14/9 ENILs medlemsmöte med Nordiska länder inkl. ILI
- 1/10 DRW slutkonferens med aktörer i Göteborgsområdet
- 13/10 Rundabordsamtal med Transkulturellt Center och DRW
- 19/10 DRW utbildning - Mamma Pappa Lam
- 23/10 Arrangemang av workshop om [tillgänglighetsdirektivet och efterlevnadsmekanismer](#). [Referat från workshopen](#)
- 27/10 Artikel 19/ILI samarrangemang med Funktionsrätt Sverige om Tillgänglighet enligt Funktionsrättskonventionen - allmän kommentar 2; [del 1](#), [del 2](#).

- 5/11 DRD kick-off-möte med Nordisk fokus
- 17/11 DRD/ENIL/art 19 webinar - *Legal Remedies*
- 19/11 Artikel 19 utbildning för Länsstyrelsen Skånes funktionshindernätverk
- 25/11 DRW utbildning om familjeåterförening
- 25/11 DRW och Interact konferens
- 26/11 DRW slutkonferens med aktörer i Stockholmsområdet
- 1/12 DRW utbildning med Forum Skill - tema arbete
- 3/12 Artikel 19/ILI [Ett år senare - vad har hänt sedan lanseringen av Respekt för rättigheter?](#) med Funktionsrätt Sverige, SKR och riksdagspolitiker m.fl.
- 16/12 [Webbinarium](#) om fallet Rickard Sahlin mot Sverige

Publikationer, intervjuer, remissvar och framträdanden i olika medier

ILI:s personal publicerade under året nyhetsartiklar, text-, bild- och rörligt material i olika medier.

- På [Assistanskolls](#) hemsida har 159 nyhetsartiklar om personlig assistans publicerats under året. Nyhetsbrevet skickades ut vid 11 tillfällen under året, vilka nådde ca 5 000 mottagare. Hemsidan hade ca 816 000 sidvisningar under året.
- DRWs [hemsida](#) hade ca 5 000 besök under 2020. 6 nyhetsbrev skickades ut innehållandes totalt 59 nyhetsartiklar, intervjuer, filmer och evenemangsinformation. DRWs [Facebooksida](#) hade i början av 2020 430 likes och 458 följare.
- Under året blev DRWs stora metodmaterial färdiga: Informationshandboken "Vägar mot ömsesidig integration" och metodhandboken "Välkommen vem du än är". [Länk till DRW:s digitala material](#). Informationshandboken finns som lättläst och ljudbok. Flera av materialen finns i översättningar till olika språk.
- Artikel 19 som verktygs [hemsida](#) hade 2020 - 25,000 besök av 20,000 personer; 58 inlägg publicerades under året. Facebooksidan Artikel 19/Lagen som verktyg hade 440 likes och 478 följare i början av 2021, nyhetsbrevet hade 288 prenumeranter och gick ut med 9 nummer under 2020.
- DRD skickade ut 3 nyhetsbrev under året med korta beskrivningar av rättsliga fall, domstolsbeslut, referenser till lagstiftning, publikationer, rapporter och meddelande om evenemang, lärande och finansieringsmöjligheter till mer än 400 abonnenter. Projektets Facebookgrupp växte under 2020 till 2 300 medlemmar från över 100 länder.
- 27/1 [Replik](#) till språkforskaren Lars Melin
- 17/3 Forskningsintervju Moona Ketola - *Refugee women with intellectual impairment*.
- 7/4 Intervju Holländsk forskare Wouter Durson
- 14/5 Intervju av IDA om Corona
- Maj: TRIPS intervjuer och sociala medieanalys
- Maj: En [guide för att arrangera webinarium](#) publicerades
- Juni: [Survey Report on Remedies](#) publicerades av DRD och Artikel 19 som verktyg
- September: Intervju med Röda Korset och DRW-teamet
- 18/9 Intervju med EDF Mapping Disability inclusiveness of EU states - Internationellt Utvecklingsamarbete och Humanitära åtgärder
- 24/9 Intervju med EASPD, DI och Europa
- November: Inspel till den pågående statliga utredningen om tillgänglighetsdirektivets genomförande i Sverige med fokus på regelefterlevnad

Intressepolitiska utspel 2020:

- 7/12 Remissyttrande över En långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)
- 11/11 [Remissvar](#) om Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen (SOU 2018:88)
- 19/10 [Debattartikel om hatbrott på grund av funktionsnedsättning](#)
- 28/9 [Pressmeddelande](#): Rickard Sahlin med stöd av DRDS m.fl. vinner mot Sverige i FN
- 23/6 Remissvar om Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:1)
- 18/6 *Joint Swedish civil society response and separate additional response to special procedures joint Covid-19 questionnaire*
- 17/6 [Remissvar](#) om promemorian "Tillfälliga bestämmelser om viss smittbärande med anledning av sjukdomen covid-19"
- 24/4 [Pressmeddelande](#): Beslut i LSS och SoL måste fortsätta – stoppa SKRs förslag
- 23/3 Samarbete inom MR-nätverket för en oberoende nationell MR-institution, inklusive samordning av ett [öppet brev till statsministern](#)

Samverkan med föreningen Disability Rights Defenders Sweden (f.d. MLSV)

Föreningen Med lagen som verktyg (MLSV) bildades 2015 på initiativ av ILI m.fl. och bedrivs i egen regi som en medlemsbaserad ideell förening. Föreningens namn byttes till Disability Rights Defenders Sweden (DRDS) på årsmötet 2020 efter inspiration av ILIs projekt Disability Rights Defenders. Föreningen driver diskrimineringsärenden som har samband med funktionsnedsättning, om nödvändigt i domstol. Utöver detta informerar föreningen om civila och mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar, ger råd och information kring funktionshinderdiskriminering.

ILI har under 2020 samverkat med DRDS genom seminarier, kommunikation och projektet Independent Living och tolktjänst som finansieras av Independent Living Utveckling (ILU) och sträcker sig till mars 2021. Som en följd av att föreningen varit drivande i fallet Rickard Sahlin mot Sverige och det slutliga beslutet från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning innebär att Sverige fått kritik har mycket av samverkan kretsat kring detta.

Exempel på pågående rättsärenden:

- Uteblivna hållplatsutrop på flera orter, fortsättning på arbete efter tidigare förlikning.
- Diskriminering av elever med dyslexi vid de nationella proven.
- Bristande tillgänglighet till betalningsautomater vid obemannade bensinstationer.

Se mer på <https://lagensomverktyg.se/rattsarenden/>.

Samverkan med funktionshinderrörelsen i Sverige och internationellt

Genom vårt långa gemensamma arbete med andra organisationer för att bygga ut och försvara våra medborgerliga rättigheter och öka våra konkreta möjligheter till att leva som andra har ILI byggt upp goda kontakter inom det svenska civila samhället på vårt område. Med detta breda nätverk har vi lätt kunnat hitta medsökande för projektansökningar och för annat samarbete. Ett ökande samarbete sker mellan organisationer inför remissyttranden och andra politiska utspel, som exempelvis i arbetet för en oberoende MR-institution. Vi har även goda internationella kontakter genom vårt långvariga engagemang i den internationella Independent Living-rörelsen inom Disabled People's International och ENIL, det europeiska nätverket för Independent Living, samt genom många samarbetsprojekt och ömsesidiga erfarenhetsutbyten.

ILI har med åren blivit en internationell informations- och kontaktförmedling vilket har hjälpt oss att utöka vårt nätverk och fördjupa vårt samarbete med andra organisationer. På det sättet har vi tillsammans med många andra aktörer kunnat bidra till en ökad utvecklingstakt på funktionshinderområdet i en rad länder när det gäller policy för tillgänglighet, personlig assistans, tekniska hjälpmedel och arbete. Frågorna kan gälla projekt, litteraturkällor, kontaktförmedling med andra organisationer och experter eller rör enskilda personer som behöver stöd och råd.

ILI:s styrelseordförande, Adolf Ratzka, har under året varit:

- Medlem i redaktionsrådet ("Overseas Editor") och "peer reviewer" för tidskriften ("Overseas Editor") "Disability and Society", Storbritannien.
- Medlem i International Advisory Council, Ecoplan.
- Styrelseledamot i Stiftelsen till Rolf Bergfors minne.

ILI:s verksamhetsledare, Jamie Bolling, har under året varit:

- ENILs co-ordförande, medlem i ENIL Management Team och Audit Committee.
- Styrelseledamot i Bente Skansgårds Independent Living Fond.
- Vice ordförande i MyRights styrelse.

ILI:s personal

I personalstyrkan fanns under 2020 en rik variation av kompetens och erfarenheter, många med funktionsnedsättning, en jämn fördelning mellan kön, stor spridning mellan åldrar och med ursprung i flertalet olika länder. ILI:s personal har under 2020 bestått av följande personer, varav de flesta har arbetat deltid, några endast under kortare perioder:

Adolf Ratzka, ILI:s grundare tillsammans med Rolf Bergfors, styrelsens ordförande och projektmedarbetare i Disability Rights Defenders. Tjänstledig under året.

Algren Morgan, projektmedarbetare i Assistanskoll och Disabled Refugees Welcome.

Erik Tillander, journalist och projektmedarbetare i Assistanskoll och Artikel 19 som verktyg.

Gabriel Boulos, jurist och projektmedarbetare i Disabled Refugees Welcome fram till slutet av augusti.

Jamie Bolling, verksamhetsledare och projektledare för Disabled Refugees Welcome, TRIPS, DI-projektet och projektmedarbetare i Artikel 19 som verktyg.

Julius Mvenyi Ntobuah, projektmedarbetare i Disabled Refugees Welcome fram till slutet av augusti.

Kenneth Westberg, journalist och projektledare för Assistanskoll.

Linda Robertsson, kanslichef inkl. administration, personal och ekonomi.

Mari Siilsalu, projektmedarbetare i Artikel 19 som verktyg.

Ola Linder, jurist och projektledare för Artikel 19 som verktyg.

Philip Day, webbansvarig, databasprogrammerare och projektmedarbetare i Assistanskoll, Anmälningstjänsten och Artikel 19 som verktyg.

Rahel Abebaw Atnafu, projektmedarbetare i Disabled Refugees Welcome.

Riitta-Leena Karlsson, projektmedarbetare i Disabled Refugees Welcome fram till slutet av augusti.

Selina Griebner, projektledare för Disability Rights Defenders och projektmedarbetare i TRIPS samt stödperson inom Disabled Refugees Welcome.

Sooz Romero Orellana, kommunikatör och metodutvecklare för Disabled Refugees Welcome fram till slutet av augusti.

Under året har följande personer praktiserat på ILI:

Annemarie Isbert, ERASMUS-stipendiat med insatser huvudsakligen i Disability Rights Defenders.

Dilek Hakbilen, med insatser i Disabled Refugees Welcome.

Utöver det har arbetsinsatser genomförts på konsultbasis och genom punktmässiga korta anställningar/frilansuppdrag. Konsultuppdrag som löpt under längre perioder utfördes av:

Anna Bruce, Raoul Wallenberg Institute, med insatser i Artikel 19 som verktyg.

Doro Riedel, med DRWs photovoice-satsning.

Elena Quiñonez och Sebastian Ferrer, redovisningstjänster.

Susanne Berg, textskrivande- och översättningsuppdrag.

Suzanne Elmqvist, med insatser i Artikel 19 som verktyg.

Finansiering

ILI tackar:

- Allmänna Arvsfonden som finansierat projekten Artikel 19 som verktyg och Disabled Refugees Welcome.
- Bente Skansgårds Independent Living Fund som bidragit med projektstöd till Disability Rights Defenders.
- Bidragstiftelsen som har finansierat DI-projektet.
- EU-kommissionen som har finansierat projektet TRIPS.
- Stiftelsen Independent Living Utveckling (ILU) som har bidragit till ILI:s verksamhet med finansiellt stöd såväl som med projektstöd till Independent Living via tolktjänst i arbetslivet och bortom.
- Vinnova som finansierat projektet Konkurrera med användbarhet och tillgänglighet, i vilket ILI var en av parterna.

Utöver det har ILI:s verksamhet finansierats genom annonser på Assistanskoll.se och privata gåvor.

Styrelsens sammansättning och möten

Adolf Ratzka, Stockholm, importerade 1983 Independent Living-filosofin till Skandinavien, initiativtagare till **STIL** och dess ordförande fram till 1995, **ENIL**:s förste ordförande 1989-1992, grundade tillsammans med Rolf Bergfors **GIL** och Independent Living Institute och har varit dess verksamhetsledare sedan starten 1993 fram till september 2017. Adolf är styrelsens ordförande.

Bengt Elmén, Stockholm, författare, debattör och föreläsare, styrelseledamot i **STIL**, kanslichef i **STIL** 1987-1991.

Gilla Andersson, suppleant för Bengt Elmén, styrelseledamot **STIL** sen 2006 och dess vice ordförande sedan 2016, ordförande i Reumatikerförningen Lidingö sedan 2016.

Jamie Bolling, Härnösand, är människorättsförsvarare med fokus på funktionshinderfrågor, verksamhetsledare för [ENIL](#) 2009 - 2017, tidigare ledamot i MP:s partistyrelse, styrelsemedlem i Bente Skansgårds Independent Living Fond och MyRight.

Judith E. Heumann, Washington DC, USA, är en av de främsta internationellt kända Independent Living-aktivisterna för bl a sin roll i rörelsens 28 dagarsockupation av Federal Building i San Francisco som tvingade den federala regeringen att skriva på Section 504 of Rehabilitation Act of 1973; sitt arbete för [Center för Independent Living Berkeley](#) (där hon bl a lade grunden till dagens [Disability Rights Education and Defense Fund](#)); initiativtagare till och verksamhetsledare, tillsammans med [Ed Roberts](#), för [World Institute on Disability](#); statssekreterare (Assistant Secretary) för Office of Special Education and Rehabilitation Services, [US Department of Education](#) 1993 - 2001; [World Bank Group](#) förste Advisor on Disability and Development 2002-2006; Director, Department of Disability Services, District of Columbia; Special Advisor on Disability Rights for the US State Department 2010 – 2017.

Kapka Panayotova, Sofia, Bulgarien, är ordförande i [ENIL](#), det europeiska nätverket för Independent Living, grundare och verksamhetsledare för [Center for Independent Living, Sofia](#).

Miro Griffiths, Leeds, UK, är anställd av Leeds Universitet och undervisar i funktionsrättsfrågor; mellan 2015 och 2018 anställd som forskare hos Liverpool John Moores University; fick i 2014 en MBE utmärkelse (Member of the Order of the British Empire) för arbetet för personer med funktionsnedsättning; är medlem i British Sociological Association för funktionsrättsfrågor, medlem i Equality and Human Rights Commission Disability Advisory Committee; medlem i the Liverpool City Region Fairness and Social Justice Advisory Board; medlem i International Independent Living Research Network.

Under 2020 hade styrelsen två styrelsemöten, den 10 maj och den 8 november, båda digitala möten. Utöver det har kontakt skett via mail, telefon och enskilda möten.

Stockholm, 2021 -

Adolf Ratzka

Bengt Elmén

Jamie Bolling

Judith Heumann

Kapka Panayotova

Miro Griffiths